

Göteborgs Stad	Dokumentansvarig Linda Eklund	Publicerat 2023-03-29

TKA Mark- och utemiljö, Ändrings-PM

Revideringshistoriken avser och täcker in samtliga dokument inom området Mark och Utemiljö. Dokument som bara får nytt revideringsdatum utan övrig förändring lämnas utan notis. Förändringar i respektive dokument markeras inte.

Följande dokument är reviderade 2022.

- Huvuddokument – TKA Utemiljö och Mark
Förskola, skola och gymnasium
- Huvuddokument – TKA Utemiljö och Mark
Boende med särskild service och Vård- och omsorgsboende för äldre
- Trädlistan

Huvuddokumenterna för ”TKA Utemiljö och Mark/Förskola, skola och gymnasium/ **Inhyrning**” och ”TKA Utemiljö och Mark/Boende med särskild service och Vård- och omsorgsboende för äldre/ **Inhyrning**” innefattas av samtliga ändringar som finns angivet i nedan nämnda huvuddokument.

Huvuddokument – TKA Utemiljö och Mark - Förskola, skola och gymnasium

Åtgärd	Rubrik	Nuvarande text	Ny text TKA skola
Ändrad text	6.1.1 Förskolans och skolans friyta	Förskola: Friytan ska vara minst 35 m ² /barn. Vid förskolor med färre avdelningar än fyra, bör friytan inte understiga 2000 m ² . Skola F-3: Friytan ska vara minst 20 m ² /grundskoleelev. Skola 4 - 9: Friytan ska vara minst 15 m ² /grundskoleelev.	Tillägg under varje friytekrav: Rad för att skriva in antal kvadratmeter
Ny rubrik och text	6.1.5 Solstudie		Syfte: Skolor och förskolor utemiljö bör utformas så att barnen har god tillgång till skuggiga miljöer. Utemiljön behöver utformas så att barnen alltid har tillgång till skuggiga lekmiljöer när de vistas ute i soligt väder. Särskilt viktigt är det med solskydd vid platser där barnen blir mer stillasittande som vid bord utomhus eller vid sandlådor.
Ny text	6.1.5 Solstudie		Solstudie med följande kriterier: Utfall i maj, juli och september klockan 09.00,12.00 och 15.00
Ny text	6.1.5 Solstudie		Befintliga byggnader och träd ska beaktas. Nyplanterade träd ska anges i plantskolestorlek och i full habitus.

Åtgärd	Rubrik	Nuvarande text	Ny text TKA skola
Ändrad text	6.1.6 Fastighetens förutsättningar	DAGVATTEN: Dagvattnet är en gratis ekosystemtjänst och bör behandlas som en naturlig resurs. Med genomtänkt avrinning av hårdgjorda ytor kan dagvattnet ledas till rabatter och trädgropar på ett estetiskt och lekfullt sätt. Om dagvattenhanteringen synliggörs kan barn få en naturlig bild av ekosystemtjänster, naturliga kretslopp och vattnets egenskaper. Utemiljön ska ha lokalt omhändertagande av dagvatten vilket innebär att dagvattnet ska fördröjas och, om det är möjligt sett till fastighetens förutsättningar, även infiltreras inom fastighetsgräns, och inte belasta grannfastigheter. På förskolor ska inte vatten bli stillastående. På skolor kan stillastående vatten tillåtas, men ett djup på max 5–10 cm bör eftersträvas.	DAGVATTEN: Dagvattnet är en gratis ekosystemtjänst och bör behandlas som en naturlig resurs. Med genomtänkt avrinning av hårdgjorda ytor kan dagvattnet ledas till rabatter och trädgropar på ett estetiskt och lekfullt sätt. Man bör även se över möjligheten till att anlägga ett BlåGrönGrå-system. Om dagvattenhanteringen synliggörs kan barn få en naturlig bild av ekosystemtjänster, naturliga kretslopp och vattnets egenskaper. Utemiljön ska ha lokalt omhändertagande av dagvatten vilket innebär att dagvattnet ska fördröjas och, om det är möjligt sett till fastighetens förutsättningar, även infiltreras inom fastighetsgräns, och inte belasta grannfastigheter. På förskolor ska inte vatten bli stillastående. På skolor kan stillastående vatten tillåtas, men ett djup på max 5–10 cm bör eftersträvas.
Borttagen text	7.1.5 Planteringsytor 7.1.6 Marktäckare 7.1.9 Perennplanteringar 7.1.10 Fjärilsrabatt 7.2.2 Gröna väggar 7.6.10 Labyrinter 7.10.1 Solskydd	Växtförslag	Växtförslagen är borttagna
Ändad text	7.1.5 Planteringsytor	Samtliga jordar ska redovisas med jordanalyser. Påford jord ska fylla kriterierna enligt AMA tabell DCL.11/1 - 2. Befintliga jordar ska analyseras och vid behov jordförbättras till motsvarande AMA tabell DCL.11/1 - 2.	Samtliga jordar ska redovisas med jordanalyser. Påford jord ska fylla kriterierna enligt Teknisk Handbok 12TA6.3 Befintliga jordar ska analyseras och vid behov jordförbättras till motsvarande i Teknisk Handbok 12TA6.3

Åtgärd	Rubrik	Nuvarande text	Ny text TKA skola
Ny rubrik och text	7.1.7 Brynzon/woodland		Syfte: Förstärka den biologiska mångfalden i den geografiska närheten och komplettera befintlig växtlighet.
Ny text	7.1.7 Brynzon/woodland		Brynazonen ska vara, luftig ljusgenomsläpplig woodlandplantering/lekbuskage med merparten endemiska (inhemska) växter för att främja biologisk mångfald.
Ny text	7.1.7 Brynzon/woodland		Anläggs gärna sammanhängande med redan befintliga grönytor på och utanför fastigheten.
Ny text	7.1.7 Brynzon/woodland		Brynazon/woodland bör bilda gröna stråk och kopplar samman olika grönytor genom fastigheten. Rabattytor måste inte möta varandra men kan gestaltas så att så krontäckning sker över mindre barriärer.
Ny text	7.1.7 Brynzon/woodland		Samtliga karaktärsväxter ska vara av kvaliteten Solitär.
Ny text	7.1.8 Lekbuskage	Solitärplantor ska väljas i den mån det finns, annars är minsta storlek på plantor ska vara minst co 3,5 l, höjd 50 - 70 cm och följa kvalitetsregler för plantskoleväxter.	Solitärplantor ska väljas i den mån det finns, annars är minsta storlek på plantor ska vara minst co 3,5 l, höjd 50 - 70 cm och följa kvalitetsregler för plantskoleväxter. Samtliga karaktärsväxter ska vara av kvaliteten Solitär.
Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Träd ska vid plantering ha ett stamomfång på minst 20 - 25 cm.	Träd ska vid plantering ha ett stamomfång på minst 20 - 25 cm men får gärna vara större.

Åtgärd	Rubrik	Nuvarande text	Ny text TKA skola
Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Avståndet mellan fullvuxen krona och byggnad ska vara minst 2 meter.	Avståndet mellan fullvuxen krona och byggnad ska vara minst 2 meter. Tillkommande träd ska ritas in med dubbla ringar där den yttre ringen visar på kronans utbredning vid full habitus.
Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Växtbädd för träd ska utföras enligt TH ^[1] . Växtbädd i trafikall yta ska utföras med skelettjord enligt TH.	Växtbädd för träd ska utföras enligt TH ^[1] . Växtbädd i trafikall yta ska utföras med skelettjord enligt TH. Växtbäddar ska redovisas i Höjd- och Ytskikstplan.
Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Vid plantering av träd i gräsmatta ska en öppen jordyta med en radie av minst 60 cm utföras. Denna yta täcks med täckbark alt. lämnas öppen	Vid plantering av träd i gräsmatta ska en öppen jordyta med en radie av minst 60 cm utföras. Denna yta täcks med täckbark / arboristmulch alt. lämnas öppen.
Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Träd som ska ge skugga ska ha en krona som ger tänkt skuggeffekt och placeras söder/sydväst om ytan som ska skuggas. Stamomfånget bör vara 30 - 35 för att uppnå önskad funktion.	Träd som ska ge skugga ska ha en krona som ger tänkt skuggeffekt och placeras söder/sydväst om ytan som ska skuggas. Stamomfånget bör vara minst 30 - 35 för att uppnå önskad funktion men får gärna vara större.
Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Träd som är giftiga eller har nötter får ej förekomma.	Träd som är så giftiga att man behöver sjukvård eller kan ge kraftig irritation eller har nötter får ej förekomma.
Ändrad text	7.4.2 Hårdgjorda ytor	Andel hårdgjord yta ska minimeras så långt som möjligt. Detta för att öka infiltration av dagvatten.	Andel ej genomsläpplig hårdgjord yta ska minimeras så långt som möjligt och får ej överstiga 50% av friyta. Detta för att öka infiltration av dagvatten.
Ny placering	7.4.5 Plattytor	Staket/plattyta	Text om plattyta under staket är flyttad till rubrik: 7.9.10 Stängsel, Staket.
Ändrad text	7.4.9 Sand	Sandlådor med formbar sand bör förses med bakkbord på minst 0,9m bredd, varav ett placeras tillgänglig för rullstolsburen och har fritt benutrymme inunder.	Sandlådor med formbar sand bör förses med bakkbord, varav ett på minst 0,9m bredd placeras tillgängligt.

Åtgärd	Rubrik	Nuvarande text	Ny text TKA skola
Ny text	7.9.10 Stängsel, Staket		Utformning och materialval ska förankras med verksamheten.
Ändrad text	7.9.10 Stängsel, Staket	Stängsel runt gård ska vara flätverksstängsel med maskvidd 40x40 mm, med stabil överliggare. Höjden på nätet ska vara 1200 mm eller 1500 mm, detta ska diskuteras och förankras med verksamheten i projekteringen.	Vid val av flätverksstängsel runt yttre gård ska maskvidden vara 40x40 mm och med stabil överliggare. Höjden på nätet ska vara 1500 mm på förskola och 1000 mm på skola.
Ny text	7.9.10 Stängsel, Staket		Vid val av flätverksstängsel ska det vara ett maxmått på 2500 mm i c/c mellan stolpar +/- 10 %
Ny text	7.9.10 Stängsel, Staket		Underkrypning förhindras genom maxmått 80 mm mellan mark och stängsel/staket, samt undertätning skall göras.
Ändrad text	7.9.11 Grindar	Dubbla grindblad ska vara utrustade med markspärr som är placerad på utsidan av barnens lekyta. Spärren ska kunna låsas med hänglås.	Dubbla grindblad ska vara utrustade med markspärr som är placerad på utsidan av barnens lekyta. Spärren ska utformas så att barn inte kan lyfta den ur sitt läge och öppna grinden.

Huvuddokument - TKA Utemiljö och Mark

Boende med särskild service och Vård- och omsorgsboende för äldre

Åtgärd	Rubrik	Nuvarande text	Ny text TKA boende
Ändrad text	Framsidan	Vård- och omsorgsboende för äldre (VoO)	Vård- och omsorgsboende för äldre (VoB)
Ändrad text	2 Planering och utformning utemiljön	Äldre och funktionshindrade med nedsatt rörlighet är mer beroende än andra av att det finns tillgång till sådana områden nära boendet. [1]	Äldre och personer med en funktionsnedsättning med nedsatt fysisk funktionsförmåga och/eller kognitiv förmåga (minnes- och orienteringsförmåga) är mer beroende än andra av att det finns tillgång till sådana områden nära boendet.
Ändrad text	2.1 Utemiljöns betydelse	Äldre och de boende vid bostad med särskild service är en heterogen grupp med unika intressen och personligheter men gemensamt för dessa grupper är deras behov av en anpassad utemiljö i närheten av boendet dit det är lätt och inbjudande att ta sig till och inspirerande att vistas i. Boendena ska vara en god, funktionell arbetsmiljö, en plats för stöd och omsorg samtidigt som det främst är en bostad. Det är därför viktigt att boendena och deras utemiljöer skapar hemkänsla och är anpassade efter de boendes olika behov.	Boende vid VoB respektive BmSS är heterogena grupper med unika intressen och personligheter men gemensamt för dessa grupper är deras behov av en anpassad utemiljö i närheten av boendet dit det är lätt och inbjudande att ta sig till och inspirerande att vistas i. Boendena ska vara en plats för stöd och omsorg med en god, funktionell arbetsmiljö samtidigt som de främst är en bostad. Det är därför viktigt att boendena och deras utemiljöer skapar hemkänsla och är anpassade efter de boendes olika behov.
Ändrad text	2.1 Utemiljöns betydelse/ Färgsättning av utemiljön	En gård bör ha en färgsättning som påminner om naturens färgsättning. De stora ytorna bör eftersträva en dämpad, naturlig färgpalett (grå, brun, beige, grön, blå) och precis som i	Utemiljön bör ha en färgsättning som påminner om naturen och som stöder de boendes behov och funktion för de olika delarna.

		naturen, bör starka färger (rött, orange, rosa) likt blomblad och bär användas vid mindre ytor som kan betonas med klarare accentfärger	En gård bör ha en färgsättning som påminner om naturens färgsättning. De stora ytorna bör eftersträva en dämpad, naturlig färgpalett (grå, brun, beige, grön, blå) och precis som i naturen, bör starka färger (rött, orange, rosa) likt blomblad och bär användas vid mindre ytor som kan betonas med klarare accentfärger
Ny text i hela kapitlet	4 Gårdens zoner	4 Gårdens Zoner	4 Utemiljöns zoner

Ny text i hela kapitlet	4 Gårdens zoner	Vid gestaltning av en bostadsgård kan en tydlig zonindelning av de gemensamma ytorna skapa förutsättningar för de boende att kunna välja miljö efter egna behov. Viktigt att beakta är att zonerna har en rumslig avdelning och samtidigt behåller gården tillgänglig, överblickbar och orienterbar. En väl gestaltad zonering av gården tar hänsyn till rådande förutsättningar och gör att gården upplevs mer rymlig. En gård kan bestå av liknande tre zoner som vid förskolor och skolor: Skapande & lugna zonen, Öppna zonen och den Naturlika zonen. De boende ska kunna röra sig fritt mellan dessa zoner och tillgänglighetsanpassningen är av stor vikt. De olika zonerna skall i ett tidigt skede framgå tydligt i gestaltningen.	Vid gestaltning av en bostadsgård kan en tydlig zonindelning av de gemensamma ytorna skapa förutsättningar för de boende att kunna välja miljö efter egna behov. En ändamålsenlig utformning av utemiljön krävs för att den ska bli användbar för så många som möjligt, både genom att miljön är praktiskt tillgänglig och stödjer vad de boende vill göra och genom att miljön lockar och inspirerar till användning. De boende ska kunna röra sig fritt mellan zoner (och tillgänglighetsanpassningen är av stor vikt.) Viktigt att beakta är att zonerna har en rumslig avdelning och samtidigt behåller gården tillgänglig, överblickbar och orienterbar. En väl gestaltad zonering av gården tar hänsyn till rådande förutsättningar och gör att gården upplevs mer rymlig. De olika zonerna skall i ett tidigt skede framgå tydligt i gestaltningen.

Ny text i hela kapitlet	4 Gårdens zoner	4.1.1 Skapande & lugna zonen: I den Skapande & lugna zonen finns plats för att koppla av, vara kreativ och bygga, skapa saker. Den präglas ofta även av lugna aktiviteter i en miljö där man känner sig trygg. Denna zon kan vara närmast byggnaden, men man bör även anlägga skapande och lugna områden i den vilda zonen.	Zon 1 - Kontakt med utemiljön inifrån byggnaden Kontakt med utemiljön inifrån byggnaden, exempelvis genom anpassade fönster. Möjligheten att uppleva dagsljus och möjligheten till utsikt mot miljöer med naturinslag inifrån byggnaden hänger samman med design och planering av såväl byggnader som utemiljöer och visar därmed på betydelsen av ett holistiskt grepp på boendemiljön som knyter samman byggnadsarkitektur och landskapsarkitektur.
Ny text i hela kapitlet	4 Gårdens zoner	4.1.2 Öppna & aktiva zonen: I den Öppna & aktiva zonen finns utrymme för rörelse och aktivitet. Detta är en plats utan förutbestämda aktiviteter där de boende kan träffas för exempelvis diverse trädgårdsspel sällskapsspel. Huvudsakligen mjuka underlag såsom gräs och slätter bör användas.	Zon 2. Kontakt med utemiljön i övergångszonen mellan inne och ute. Exempelvis vinterträdgård, balkong, uteplats eller terrass. Zonen kan sudda ut gränsen mellan ute och inne och göra det enklare att förstå och använda hela miljön genom att tillgängliggöra den både fysiskt som visuellt. Kvaliteter av utemiljö såsom ljus, luft och utsikt kan upplevas samtidigt som boende har tillgång till skydd och bekvämligheter från inomhusmiljön. Denna zon präglas ofta även av lugna aktiviteter i en miljö där man känner sig trygg och kan vara närmast byggnaden, men man bör även anlägga skapande och lugna områden i zon 3.

Ny text i hela kapitlet	4 Gårdens zoner	4.1.3 Naturlika zonen: I den Naturlika zonen ska det finnas gott om uppvuxna växter och träd där de boende kan få känslan av att vild natur. Befintliga vildvuxna partier av gården görs med fördel tillgängliga och en plats skapas där de boende kan få uppleva grönska på nära håll.	Zon 3 - Trädgård i anslutning till byggnaden Trädgård i direkt anslutning till byggnaden. Det ska finnas gott om växter och träd där de boende kan få känslan av vild natur. Befintliga vildvuxna partier av gården görs med fördel tillgängliga och en plats skapas där de boende kan få uppleva grönska på nära håll.
Ny text i hela kapitlet			Zon 4 - Kontakt med omgivningen utanför Kontakt med den yttre omgivningen, d.v.s. utanför byggnaden och dess tillhörande närmiljö. Befintlig forskning visar vidare på betydelsen av kontakten med omgivningen utanför bostadens närområde. Det handlar dels om hur besökaren närmar sig och kommer till vårdmiljön men det handlar också om hur brukare som befinner sig i en vårdmiljö förhåller sig till de publika ytor som finns omkring. För en del brukargrupper är det viktigt att ha kontakt med omgivningen i zon 4 och för andra brukargrupper är det i stället viktigt att stänga av kontakten med omgivningen. Dels finns det personer med ett stort behov av kontakt med omgivande liv, dels finns det personer som inte vill bli sedda av obehöriga. För personer med demenssjukdomar kan det

			för en del vara frustrerande att se omgivningen utan att ha tillträde till den och för andra kan det vara så att en miljö med mycket intryck och händelser är upprörande eftersom det är svårt att förstå och att hantera intrycken.
Ny text i hela kapitlet			Zon 0 - Innemiljö med avsaknad av kontakt med utemiljö Zon 0 kan vara av intresse eftersom den öppnar upp för möjligheten att förstå vad avsaknaden av kontakten med utemiljön kan ha för betydelse för brukarna. Dessutom innebär ett tillägg av zonen att alla delar av en vårdmiljö som är relevanta för brukare omfattas.
Ny placering	4.1.4 Entrézon		Flyttad till kapitel 7
Ny placering	4.1.5 Angöring vid vård- och omsorgsboenden		Flyttad till kapitel 7

Ändrad text	5.1 Jämställdhet	Utemiljöerna ska skapa förutsättningar för att alla boende få likvärdiga möjligheter till utvidgade perspektiv och val utan att begränsas av stereotypa könsmonster. För att främja jämställdhet i utemiljön krävs att perspektivet inkluderas i planering, utformning och förvaltning. Jämställda utemiljöer kännetecknas av att de är gröna, multifunktionella och har ett varierat innehåll. Utemiljön bör också präglas av god orienterbarhet och tillgänglighet. Undersökningar har visat att vegetationsytor är könsneutralt kodade. Vid skolgårdar har studier visat att grönska och vegetation stimulerar alla att leka tillsammans oavsett könstillhörighet.	Utemiljöerna ska skapa förutsättningar för att alla boende få likvärdiga möjligheter till utvidgade perspektiv och val utan att begränsas av stereotypa könsmonster. För att främja jämställdhet i utemiljön krävs att perspektivet inkluderas i planering, utformning och förvaltning. Jämställda utemiljöer kännetecknas av att de är gröna, multifunktionella och har ett varierat innehåll. Utemiljön bör också präglas av god orienterbarhet och tillgänglighet.
Ändrad rubrik och innehåll	5.1.1 Zonering och jämställdhet		5.1.1 Stödjande miljöer

Ny text	5.1.1 Stödjande miljöer	För att främja jämställdhet ska alla zoner möjliggöra för de boende att vara on stage, off stage och back stage -både vid vila och vid fysisk aktivitet. Begreppen on stage och back stage kommer ifrån det sociologiska resonemanget att vi i det offentliga rummet kan betrakta människor som "aktörer på en scen". Vi kommunicerar och interagerar med varandra samtidigt som vi iaktas av vår omgivning. On stage blir en plats där självmedvetenheten ökar och vi är medvetna om att vi kan bli iakttagna. Platser med en karaktär av back stage erbjuder istället situationer där vi har möjlighet att få "träna ifred" utan publik. Off stage är en plats bredvid scenen där det är möjligt att inta en åskådarroll. En förutsättning för att en plats ska kunna erbjuda möjlighet att vara både on stage, off stage och back stage är att platsen är tillräckligt stor.	Behovspyramiden i teorin om stödjande miljöer utgör en grundläggande modell i projekten. Teorin beskriver hur en persons behov av den fysiska och sociala omgivningen hänger samman med personens behov och känslighet för stimulans. Längst ned i pyramiden söker sig den som behöver vara för sig själv och söker lugn och kravlösa intryck i naturmiljöer. En person i toppen av pyramiden söker sig till miljöer med fler människor och vill gärna dela sina upplevelser med andra. Den successiva övergången mellan basen och toppen av pyramiden kännetecknas av två steg där personen först deltar känslomässigt men från distans och i nästa steg deltar aktivt i aktiviteter och sociala sammanhang (figur 1).
Ändrad text	5.2 Tillgänglighet	Funktionsnedsättning sammanfattas till 5 huvudgrupper; svårt att röra sig, svårt att höra, svårt att se, svårt att tåla vissa ämnen samt svårt att bearbeta, tolka och förmedla information.	Funktionsnedsättning är en nedsättning av den enskildes fysiska, psykiska eller intellektuella funktionsförmåga. Med funktionshinder avses de begränsningar som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen, till exempel brister i miljö, tillgänglighet, personella resurser, kompetens hos ledare och tidpunkt för fritidsaktiviteten.

Ändrad text	5.2 Tillgänglighet	Personer med funktionsnedsättning ska ges möjligheter till socialt samspel, pedagogiska och fysiska aktiviteter. Utemiljöerna på Stadsfastighetsförvaltningens boenden ska möjliggöra att för personer med funktionsnedsättningar att vara delaktiga i umgänge och aktivitet på gården och kunna ta sig fram till gårdens samtliga zoner.	Personer med funktionsnedsättning ska ges möjligheter till socialt samspel, pedagogiska och fysiska aktiviteter. Utemiljöerna på Stadsfastighetsförvaltningens boenden ska möjliggöra att för personer med funktionsnedsättningar att vid behov vara delaktiga i umgänge och aktivitet på gården och kunna ta sig fram till gårdens samtliga zoner.
Ändrad text	6.1.6 Gårdens förutsättningar	DAGVATTEN: Dagvattnet är en gratis ekosystemtjänst och bör behandlas som en naturlig resurs. Med genomtänkt avrinning av hårdgjorda ytor kan dagvattnet ledas till rabatter och trädgropar på ett estetiskt och tilltalande sätt. Om dagvattenhanteringen synliggörs kan de boende få en naturlig bild av ekosystemtjänster, naturliga kretslopp och vattnets egenskaper. Utemiljön ska ha lokalt omhändertagande av dagvatten vilket innebär att dagvattnet ska fördröjas inom fastighetsgräns och inte belasta grannfastigheter.	DAGVATTEN: Dagvattnet är en gratis ekosystemtjänst och bör behandlas som en naturlig resurs. Med genomtänkt avrinning av hårdgjorda ytor kan dagvattnet ledas till rabatter och trädgropar på ett estetiskt och tilltalande sätt. Om dagvattenhanteringen synliggörs kan de boende få en naturlig bild av ekosystemtjänster, naturliga kretslopp och vattnets egenskaper. Utemiljön ska ha lokalt omhändertagande av dagvatten vilket innebär att dagvattnet ska fördröjas inom fastighetsgräns och inte belasta grannfastigheter. Man bör även se över möjligheten till att anlägga ett BlåGrönGrå-system.

Ändrad text	6.1.7 Orienterbarhet	Boenden för personer med kognitiv funktionsnedsättning kan behöva särskild anpassning av utemiljön. Detta rör exempelvis kopplingen mellan inne- och utemiljö samt kopplingen till angränsande utemiljöer. Specifik utformning ska planeras i samverkan med verksamheten.	Boenden för personer med funktionsnedsättning kan behöva särskild anpassning av utemiljön. Detta rör exempelvis kopplingen mellan inne- och utemiljö samt kopplingen till angränsande utemiljöer. Specifik utformning ska planeras i samverkan med verksamheten.
Ändrad text	7.1.1 Gräsyta	Syfte: Väl tilltagna gräsytor kan rymma en stor variation av innehåll, allt från förutbestämda program som bollsporter till mer lekfulla aktiviteter som spring, lek eller diverse trädgårdslekar (exempelvis kubb). Vid små gräsytor ökar risken att de trampas upp och blir leriga.	Syfte: Förutom vara bidrag till ekosystemtjänster kan gräsytor rymma en stor variation av innehåll, allt från umgänge och trädgårdsspel, till plats för vila och rekreation. För god funktion behöver gräsytor vara väl tilltagna för att minska risken att trampas upp.
Ändrad text	7.1.2 Hybridgräs	Syfte: Att få en yta som är slitstark men inte består till 100% av konstmaterial. Kan användas till exempel vid släntrutsch.	Syfte: Att få en yta som är slitstark men inte består till 100% av konstmaterial.
Ändring av text	7.1.5 Planteringar	Syfte: Buskage med genomtänkt placering och val av arter har en förmåga att vara rumsskapande, öka blomsterprakten, och samtidigt vara prydnad, plats för aktivitet eller bärplockning. Val av arter ska spegla buskagets användningsområde och kunna tåla slitage.	Syfte: Planteringar med genomtänkt placering och val av arter har en förmåga att vara rumsskapande, öka blomsterprakten och stimulera sinnen . Val av arter ska spegla planteringens användningsområde och kunna tåla slitage.

Ändring av text	7.1.5 Planteringar	Samtliga jordar ska redovisas med jordanalyser. Påford jord ska fylla kriterierna enligt AMA tabell DCL.11/1-2. Befintliga jordar ska analyseras och vid behov jordförbättras till motsvarande AMA tabell DCL.11/1-2.	Samtliga jordar ska redovisas med jordanalyser. Påford jord ska fylla kriterierna enligt Teknisk Handbok 12TA6.3 Befintliga jordar ska analyseras och vid behov jordförbättras till motsvarande i Teknisk Handbok 12TA6.3
Borttagen text	7.1.5 Planteringsytor 7.1.6 Marktäckare 7.1.9 Perennplanteringar 7.1.10 Fjärilsrabatt 7.2.2 Gröna väggar 7.3.2 Frukträd 7.6.10 Labyrinter 7.10.1 Solskydd	Växtförslag	Växtförslagen är borttagna
Ny rubrik och text	7.1.7 Brynzon/ woodland		Syfte: Förstärka den biologiska mångfalden i den geografiska närheten och komplettera befintlig växtlighet.
Ny text	7.1.7 Brynzon/ woodland		Brynzonen ska vara, luftig ljusgenomsläpplig woodlandplantering/lekbuskage med merparten endemiska (inhemska) växter för att främja biologisk mångfald.
Ny text	7.1.7 Brynzon/ woodland		Anläggs gärna sammanhängande med redan befintliga grönytor på och utanför fastigheten.

Ny text	7.1.7 Brynzon/ woodland		Brynzon/woodland bör bilda gröna stråk och kopplar samman olika grönytor genom fastigheten. Rabattytor måste inte möta varandra men kan gestaltas så att så krontäckning sker över mindre barriärer.
Ny text	7.1.7 Brynzon/ woodland		Samtliga karaktärsväxter ska vara av kvaliteten Solitär.
Ändrad rubrik	7.1.8 Lek- och aktivitetsbuskage	7.1.8 Lek- och aktivitetsbuskage	7.1.8 Aktivitetsbuskage
Ändrad text	7.1.8 Lek- och aktivitetsbuskage	Solitärplantor ska väljas i den mån det finns, annars är minsta storlek på plantor ska vara minst co 3,5 l, höjd 50 - 70 cm och följa kvalitetsregler för plantskoleväxter.	Solitärplantor ska väljas i den mån det finns, annars är minsta storlek på plantor ska vara minst co 3,5 l, höjd 50 - 70 cm och följa kvalitetsregler för plantskoleväxter. Samtliga karaktärsväxter ska vara av kvaliteten Solitär.
Ändrad text	7.1.8 Lek- och aktivitetsbuskage	Lekbuskage kan förstärkas med klippta gångar, stigar, tunnlar med mera	Aktivitetsbuskage kan förstärkas med klippta gångar, stigar, tunnlar med mera
Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Träd ska vid plantering ha ett stamomfång på minst 20 - 25 cm.	Träd ska vid plantering ha ett stamomfång på minst 20 - 25 cm men får gärna vara större.
Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Avståndet mellan fullvuxen krona och byggnad ska vara minst 2 meter.	Avståndet mellan fullvuxen krona och byggnad ska vara minst 2 meter. Tillkommande träd ska ritas in med dubbla ringar där den yttre ringen visar på kronans utbredning vid full habitus.

Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Växtbädd för träd ska utföras enligt TH ^[1] . Växtbädd i trafikall yta ska utföras med skelettjord enligt TH.	Växtbädd för träd ska utföras enligt TH ^[1] . Växtbädd i trafikall yta ska utföras med skelettjord enligt TH . Växtbäddar ska redovisas i Höjd- och Ytskikstplan.
Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Vid plantering av träd i gräsmatta ska en öppen jordyta med en radie av minst 60 cm utföras. Denna yta täcks med täckbark alt. lämnas öppen	Vid plantering av träd i gräsmatta ska en öppen jordyta med en radie av minst 60 cm utföras. Denna yta täcks med täckbark / arboristmulch alt. lämnas öppen.
Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Träd som ska ge skugga ska ha en krona som ger tänkt skuggeffekt och placeras söder/sydväst om ytan som ska skuggas. Stamomfånget bör vara 30 - 35 för att uppnå önskad funktion.	Träd som ska ge skugga ska ha en krona som ger tänkt skuggeffekt och placeras söder/sydväst om ytan som ska skuggas. Stamomfånget bör vara minst 30 - 35 för att uppnå önskad funktion men får gärna vara större.
Ändrad text	7.1.11 Träd, nyplantering	Träd som är giftiga eller har nötter får ej förekomma.	Växtmaterial som kan ge upphov till kraftig irritation eller när man vid kontakt, förtäring eller dylikt kan komma att behöva vård får ej förekomma
Ändrad text	7.2.2 Gröna Väggar	Syfte: Öka biologisk mångfald samt fördröjning och infiltrering av dagvattnet och bidra till ett högre grönyttal. Växter skall köpas in i kvaliteten solitär.	Syfte: Öka biologisk mångfald samt fördröjning och infiltrering av dagvattnet och bidra till ett högre grönyttal. Växter skall köpas in i kvaliteten solitär. Väggar ska utformas efter verksamhetens behov.

Ändrad text	7.3 Pedagogisk yta	Pedagogisk yta är en yta som förbereds av stadsfastigheter men som sköts av verksamheten själv. Därav bör dessa funktioner stämmas av med verksamheten innan de föreskrivs.	Pedagogisk yta är en yta som förbereds av stadsfastigheter men som sköts av verksamheten själv. Därav ska dessa funktioner stämmas av med verksamheten innan de föreskrivs. Vid pedagogisk yta skrivs en ansvarsfördelning mellan verksamhet och stadsfastigheter.
Ändrad text	7.3.1 Odlingar	Syfte: Odling och växter är en viktig del för att förstå naturens kretslopp = Matens väg från jord till bord. Det kan även ge de boende en värdefull uppgift i form av bevattning, rensa eller plantera om, med tydligt syfte och resultat.	Syfte: Odling och växter är en viktig del för att på ett konkret sätt uppleva årstidsväxlingar. Det kan även ge de boende en värdefull uppgift i form av bevattning, rensa eller plantera om, med tydligt syfte och resultat.
Ändrad text	7.3.2 Frukträd	Syfte: Odling och växter är en viktig del av den pedagogiska verksamheten. Frukträd med ätbara frukter ger mervärden men skördeperioden bör matcha verksamhetens terminer och frukträd med mycket fallfrukt bör undvikas om det inte kan omhändertas. Träden skall ha rätt proveniens och följa kvalitetsregler för plantskoleväxter.	Syfte: Frukträd med ätbara frukter ger mervärden men skördeperioden bör matcha verksamheten. Frukträd med mycket fallfrukt bör undvikas om det inte kan omhändertas. Träden skall ha rätt proveniens och följa kvalitetsregler för plantskoleväxter.
Ändrad text	7.3.6 Bäckar, dammar mm	Syfte: Vatten är ett mycket viktigt inslag i olika sinnliga aktiviteter samt gynnar såväl pedagogik som dagvattenfördröjning.	Syfte: Vatten är ett mycket viktigt inslag i olika sinnliga aktiviteter samt gynnar dagvattenfördröjning.

Ändrad text	7.3.6 Bäckar, dammar mm	Aktiviteter med vatten ska göras med dagvatten. Regnvatten ska samlas, till exempel i en tunna kopplad med breddavlopp till stuprör, försedd med tappkran vid botten.	Aktiviteter med vatten ska göras med dagvatten. Regnvatten ska samlas, till exempel i en tunna kopplad med breddavlopp till stuprör, försedd med tappkran vid botten. Skapa möjlighet för de boende att sitta ner, stanna till intill vattnet.
Borttagen text	7.3.6 Bäckar, dammar mm	Bänk för vattenlek bör finnas (föres ej med kran, de boende bär dit vatten).	
Ändrad text	7.4.3 Kantstöd		Specifikt för VoB: kantstöd ska vara kontrasterande. Specifikt för bmss: kantstöd endast där behov ur ett dagvattenperspektiv. Risk att snubbla annars.
Ändrad text	7.4.4 Gångbanor	Fri passagebredd är minst 1,3 meter och har korsande gångstråk eller andra ytor som kan utnyttjas som vändyta för rullstol bör breddas till minst 2 meter.	Fri passagebredd är minst 1,6 meter och har korsande gångstråk eller andra ytor som kan utnyttjas som vändyta för rullstol bör breddas till minst 2 meter.
Ändrad text	7.4.5 Ledstråk	Syfte: Personer med svårt att se eller bearbeta och tolka information kan behöva ledstråk, exempelvis för att kunna följa med teknikkäpp. Ledstråk ska finnas till publika ytor såsom huvudentré samt idrottshall.	Syfte: Personer med svårt att se eller bearbeta och tolka information kan behöva ledstråk, exempelvis för att kunna följa med teknikkäpp. Ledstråk ska finnas till publika ytor såsom huvudentré.
Ändrad text	7.4.5 Ledstråk	Ledstråk ska finnas från angöringsplatser till viktiga funktioner såsom huvudentré och idrottshall.	Ledstråk ska finnas från angöringsplats till viktiga funktioner exempelvis till huvudentré.

Ändrad text	7.4.10 Sand	Syfte: För konstruktiv och kreativ lek. Behov kan finnas vid boenden och ska stämmas av mot verksamheten i varje enskilt fall.	Syfte: För skapande och kreativ aktivitet . Behov kan finnas vid boenden och ska stämmas av mot verksamheten i varje enskilt fall.
Ändrad rubrik och innehåll	7.5 Aktivitets- och lekutrustning	7.5 Aktivitets- och lekutrustning	7.5 Aktivitets- och/eller träningsutrustning
Ändrad text	7.5 Aktivitets- och/eller träningsutrustning	Val av lekutrustning på gårdarna ska vara anpassade till målgruppens förutsättningar. Nedan föreslagna aktivitets- och lekutrustningar ses som förslag och riktlinje. Avsnittet nedan är indelat i två stycken, aktiviteter och lek samt övrig utrustning	Avsnittet nedan är indelat i två stycken, utrustning för aktivitet samt övrig utrustning. Val av utrustning på gårdarna ska vara anpassade till målgruppens förutsättningar. Nedan föreslagna aktivitets- och/eller träningsutrustning ses som förslag och riktlinje.
Borttagen text	7.5 Aktivitets- och lekutrustning	Forskning på barns lek har visat att vissa aktiviteter är mer könsneutrala än andra. Sand och vattenlek, bygga kojor och att klättra på höga föremål är aktiviteter som både pojkar och flickor gör i lika stor utsträckning. Forskning visar att både pojkar och flickor leker rollekar i ungefär lika stor utsträckning. Rollekarna är dock långt ifrån könsneutrala — flickor tenderar att leka vardagsliv medan pojkar leker äventyr. I naturlika miljöer tycks rollekarna dock bli mer könsneutrala.	

Borttagen text	7.5.1 Skapa jämställda aktivitetsmöjligheter	Syfte: Aktivitetsutrustningen ska bidra till att brukare oavsett könstillhörighet har lika stor möjlighet att nyttja utemiljön och finna aktiviteter och intressen som engagerar dem, känna trygghet och kunna röra sig utan begränsningar	Syfte: Skapa trygga, tillgängliga och icke-diskriminerande miljöer
Borttagen text	7.5.1 Skapa jämställda aktivitetsmöjligheter	Prioritera flexibla ytor istället för exempelvis fasta bollplaner	
Borttagen text	7.5.1 Skapa jämställda aktivitetsmöjligheter	Erbjud ett brett spektrum av aktivitetsmöjligheter, genom att skapa ytor för sociala och kulturella aktiviteter (exempelvis dans, kreativt skapande, hängytor).	
Borttagen text	7.5.1 Skapa jämställda aktiv.möj	Analysera färgval utifrån ett jämställdhetsperspektiv.	
Ändrad text	7.6.1 Gungor	Val av gunga ska ske i samråd med verksamheten.	Val av gunga eller hammock ska ske i samråd med verksamheten.
Ändrad text	7.6.3 Aktivitetsslinga	Syfte: Aktivitetsslingan kan locka till rörelse och lekfullhet hos de boende. Syftet är både att ha kul samt träna eller utmana diverse färdigheter genom ändamålsenliga hinder.	Syfte: Aktivitetsslingan kan locka till rörelse hos de boende. Syftet är både att ha kul samt träna eller utmana diverse färdigheter genom ändamålsenliga hinder.
Ändrad text	7.6.3 Aktivitetsslinga	Asfaltsslingor bör inte vara mindre än 1,20 m	Asfaltsslingor bör inte vara mindre än 1,6 m.
Ändrad text	7.7.1 Bord och övriga sittplatser	25% av antalet sittplatser ska vara stadiga med rygg- och armstöd, sitthöjd 0,45 - 0,5 meter och lutar inte bakåt. Armstöden är 0,7m höga, greppvänliga och når förbi sittytans framkant.	Minst 25% av antalet sittplatser ska vara stadiga med rygg- och armstöd, sitthöjd 0,45 - 0,5 meter och lutar inte bakåt. Armstöden är 0,7m höga, greppvänliga och når förbi sittytans framkant.

Ny text	7.7.4 Granfot och flaggstänger		Granfoten ska placeras så att den är synlig från samlingslokal
Ändrad text	7.7.4 Granfot och flaggstänger	Fundament för granfot ska placeras i en grönyta, detta för att undvika slitage vid snöplogning.	Fundament för granfot kan placeras i en grönyta, detta för att undvika slitage vid snöplogning.
Ändrad rubrik	7.7.8 Stängsel, Staket	7.7.8 Stängsel, Staket	7.7.8 Stängsel, Staket, avgränsning
Ändrat text	7.7.8 Stängsel, Staket	Syfte: Trygghet, ansvar med mera.	Syfte: Behovsanpassad avgränsning av utemiljön eller fastighetens yttre linje
Ny text	7.7.8 Stängsel, Staket		Överväg stängsel i kombination med häck för att minska upplevelsen av att vara instängd.
Ny text	7.7.9 Grindar		Grindens utformning ska förankras med verksamhet eftersom det ibland kan finnas behov av att grinden ska döljas, ibland behov av tydlig grind.
Ny rubrik och text	7.7.10 Skyltning	7.7.10 Skyltning	7.7.10 Skyltning för lekredskap
Ändrad text	7.7.10 Skyltning	Syfte: Förtydliga kring ansvar för gården och dess lekutrustning.	Syfte: Om lekutrustning finns i utemiljön ska en skylt, enligt SS EN 1176, finnas med information om ansvarig för utrustningen och adress i händelse av olycka
Ny rubrik och text	7.9 Parkering	7.9 Parkering	7.9 Entré, angöring och parkering

Borttagen text	7.9 Parkering	Lagstöd, Plan och bygglagen Avsikten med Plan och bygglagen (2010:900) är att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer (1 kap. 1 §).	
Ny placering och ändrad text	7.9.1 Entrézon	Entrézon anpassas efter verksamhetens utformning och behov. Där behov av huvudentré för besökare finns, görs denna tydlig och informativ. Denna kan slå samman med personalentrén. De privata entréerna ska vara tydligt avgränsade från de gemensamma ytorna och det ska finnas utrymme för de boende att kunna sätta personlig prägel på platsen. Med små variationer i exempelvis utformning eller färgsättning av entrézon ökar orienterbarheten.	Entrézon syftar till området som välkomnar både boende, besökare och personal och ska anpassas efter verksamhetens utformning och behov. Det ska finnas cykel- och cykelvagnsparkering, gärna under tak, både för boende, besökare och verksamhetens personal. Bostad med särskild service - Huvudentré till boendet nyttjas vanligtvis av både boende, besökare och personal. I vissa fall finns behov att personalen har en egen entré, som är åtskilt från huvudentré. Det ska vara tydligt vart respektive boende/besökare och personal ska gå in. I de fall det finns möjlighet till privata, yttre, entréer ska de vara tydligt avgränsade från de gemensamma ytorna och det ska finnas utrymme för de boende att kunna sätta personlig prägel på platsen. Med små variationer i exempelvis utformning eller

			färgsättning av entrézonerna ökar orienterbarheten.

Ny placering och ändrad text	7.9.1 Entrézonen	Vård- och omsorgsboende - Detta är verksamhetens ansikte utåt mot allmänheten och ska vara tydlig och informativ. Entrén bör vara grönskande med växtlighet med årsvariationer och ha en personlig prägel som speglar verksamhetens kännetecken. Det ska även finnas möjlighet att sitta och vila invid entrén. Vid angöringszonen (entrézonens?) ska det finnas olika parkeringar anpassade efter verksamhetens behov. Cykel- och vagnsparkering, både för verksamheten och dess besökare ska finnas och gärna ha tak.	Vård- och omsorgsboende - Detta är verksamhetens ansikte utåt mot allmänheten och ska vara tydlig och informativ. Huvudentrén ska vara lätt att hitta och säker att nå till fots. Utemiljön ska ha grönskande växtlighet med årsvariationer och visa på en personlig prägel som speglar verksamheten. Det ska finnas möjlighet att hämta/lämna personer eller personliga tillhörigheter och även finnas möjlighet att sitta och vila under väderskyddat invid entrén. Vid Vård- och omsorgsboende ska särskild hänsyn visas vid gestaltning av entrézon då både sjuktransport och transport av avlidna är vanligt förekommande. Det ska finnas möjlighet att anlända/resa från boendet vid ett avsides/separat område, där den personliga integriteten bibehålls och persontransporter ska kunna utföras på ett värdigt sätt.
Ny placering	4.1.5 Angöring vid vård- och omsorgsboenden	Flyttad till 7.9.2 Bilparkering och angöring	Angöring till kök, varumottagning och annan angöringsyta för leverans av gods ska utformas med hänsyn till att skapa/bidra till god arbetsmiljö. Anpassning till höjder, val av markbeläggning och ytans dimensioner ska gestaltas för att underlätta och förenkla transporter och leveranser.

Ny placering	7.9.5 Persontransporter	Flyttad till 7.9.1 Entrézon	Vid Vård- och omsorgsboende ska särskild hänsyn visas vid gestaltning av angöringsområde då både sjuktransport och transport av avlidna är vanligt förekommande. Det ska finnas möjlighet att anlända/resa från boendet vid ett avsides/separat område, där den personliga integriteten bibehålls.

Trädlistan

Uppdatering av växtval under flik:

- Gårdar – sol
- Naturlika zonen